
Vstupenka na VŠ: vzdělání rodiče

Vstupenka na VŠ: vzdělání rodiče

Za posledních patnáct let se více než zdvojnásobily počty míst na vysokých školách. Ale tato místa "navíc" nepřípadla jen té nadanější části studentů. Ještě důležitějším klíčem než studijní předpoklady se k cestě za vzděláním stal původ studentů.

Vyplývá to z ojedinělého srovnání školského experta OECD Jana Kouckého, které ukazuje, jak se v Česku od roku 1989 vyvíjely nerovnosti v přístupu ke vzdělání.

"Ze srovnání jednoznačně vyplývá, že z růstu počtu vysokoškolských studentů v průběhu posledních deseti let těžily především děti vysokoškoláků a středoškoláků s maturitou, ale ne vyučených nebo ještě méně vzdělaných rodičů," říká Koucký, poradce ministryně školství. "Šance studovat vysokou školu u dětí, jejichž matka nezískala ani maturitu, se stále pohybuje pouze kolem pěti procent, zatímco u těch, jejichž matka má maturitu, tato šance stoupla na více než 40 procent. A u dětí vysokoškolaček činí dokonce 85 - 90 procent."

Nelze přitom říct, že by děti méně vzdělaných rodičů neměly dispozice studovat. Naopak. Mezinárodní studie OECD Pisa, v níž se porovnávají vědomosti stejně starých dětí ze čtyřicítky zemí, jasně ukazuje, že ještě v patnácti letech nejsou v Česku výsledky dětí z různých sociálních skupin nijak zvlášť rozdílné. Jinými slovy: i mnohé děti pouze vyučených rodičů dosáhly v deváté třídě nadprůměrného bodového ohodnocení.

"Jenže pak přijde zlom a tím je výběr střední školy," tvrdí sociolog Petr Matějů, který se nerovnostmi ve vzdělání léta zabývá.

Zatímco dítě vzdělaných rodičů je motivováno, aby dosáhlo alespoň stejného stupně vzdělání, jaký je v jeho rodině běžný, méně vzdělaní volbu střední školy podceňují. A dostat se z učiliště s maturitou na vysokou školu je prakticky nemožné - odborná výuka zacílená na praxi nedokáže zpravidla k tvrdým přijímacím zkouškám na vysokých školách připravit.

"Méně vzdělaní rodiče pak zpravidla mají také nízké platy, a proto ani nemají ambice oddalovat okamžik, kdy půjde dítě pracovat," dodává školská expertka KDU-ČSL Michaela Šojdrová. Právě k novele vysokoškolského zákona, kterou Šojdrová předložila, přidali poslanci školského výboru sněmovny návrh ministerstva školství na vyplácení sociálních stipendií těm nejhudším studentům.

"Pro vyplácení stipendií bude podstatné ekonomické zázemí rodiny; zda je příjemcem dávek na dítě. Věřím, že to bude svým způsobem motivace pro studenty ze sociálně znevýhodněných rodin jít studovat," říká Šojdrová.

Výzkumy Sociologického ústavu akademie věd už před časem zdokumentovaly, že měsíční náklady na vysokoškolského studenta představují až čtyři tisíce korun.

Zhruba takovou sumu by nyní rodina mohla dostávat od státu zpět. "Částku jsme vypočetli tak, aby student, který nepracuje, mohl na vysoké škole pohodlně přežít," dodává ředitel odboru vysokých škol ministerstva Josef Beneš.

Sociální stipendium mají dostávat rodiny, jejichž příjmy nepřesáhnou 1,1násobek životního minima. Z takových rodin dnes na vysokých školách studuje necelých 13 tisíc studentů z celkového počtu přes 270 tisíc studentů. "Z porovnání těchto dvou čísel je zjevné, že z nejhudších vrstev se děti na vysoké školy prakticky nedostávají. Proto považuji návrh za podhodnocený, vlastně je to podfuk," míní Petr Matějů. "Velké problémy mají i rodiny, které dosáhnou na 1,8násobek životního minima. Pokud mají dvě děti na vysoké škole, jen těžko to utáhnou."

Podle propočtů Matějů je takových studentů na škole kolem 45 tisíc. "Pokud by stát podporoval i je, přišla by stipendia na necelou miliardu. Proč by ji ale stát nemohl najít, když teď našel sedm miliard na důchody?"

Širší stipendia si přeje i ODS; ruku v ruce s podporou nejhudších studentů chce však na vysokých školách prosadit školné.

Poslanci za ČSSD či KDU-ČSL zatím návrh považují za dostačující. Už proto, že méně movité studenty mohou ze svých zdrojů podporovat samotné vysoké školy.

Ty mají právo vybírat od studentů peníze za prodloužování délky studia. Vybrané peníze pak musí fakulty odvádět do stipendijních fondů. Z nich se však zpravidla podporují jen nadaní studenti.

"Loni jsme na poplatcích vybrali přes 14 miliónů korun. Využíváme je jako odměnu pro studenty, kteří řádně dostudují. Nebo na ocenění výborných výsledků," uvedla třeba mluvčí Technické univerzity v Liberci Jaroslava Kočárková.

Simona Holecová